

FIGYELŐ

HÍREK

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Statisztikai Tanszéke a III–IV. éves hallgatók részére az 1966/67. tanévben két féléves demográfiai kollégiumot indít. A heti 2 órás előadássorozat egyes szakok hallgatói részére alternatív, más szakok hallgatói részére fakultatív. A kollégiumot felvevő hallgatóknak a Tanszék lehetőséget biztosít arra is, hogy diplomamunkájuk témáját a demográfia tárgyköréből válasszák.

Az újonnan meghirdetett kollégium mellett, az eddigiekhez hasonlóan, a közgazdász hallgatók a kötelező statisztikai oktatás keretében is — néhány előadásban — megismerkednek a demográfia alapfogalmaival, módszereivel.

*

Baljit Singh professzor, az indiai lucknowi egyetem közgazdasági tanszékének vezetője, az egyetem mellett működő Demográfiai Kutatóintézet igazgatója, 1966 májusában és júniusában hat hetet Magyarországon töltött. Itt-tartózkodása során meglátogatta a Központi Statisztikai Hivatal Népeségtudományi Kutató Csoportját, ahol megismerkedett a magyar demográfiai kutatások szervezésével, a kutatási programmal. Tárgyalásai során elsősorban a magyarországi gazdaság-demográfiai vizsgálatokkal foglalkozott.

*

A. Coale professzor, a princetoni egyetem Demográfiai Intézetének igazgatója 1966. június 10–12-én Magyarországon tartózkodott. Megbeszéléseket folytatott a Népeségtudományi Kutató Csoport tagjaival a regionális termékenység vizsgálat jelenlegi állásáról és a kutatások során felmerült módszertani jellegű problémákról.

*

A magyar és a csehszlovák statisztikai hivatalok képviselői a KGST Statisztikai Állandó Bizottsága keretében folyó statisztikai munkálatokkal kapcsolatban 1966. június 28–30. között Moszkvában megbeszélést folytattak a Titkárság statisztikai osztályának munkatársaival a népességelőreszámítások és a halandósági táblák kérdésköréről. A megbeszélésen magyar részről *Dr. Acsádi György*, a Központi Statisztikai Hivatal osztályvezetője és *Fóti Istvánné*, a Központi Statisztikai Hivatal osztályvezető-helyettese vett részt. A kérdéskör megvitatására a népmozgalmi statisztikai szakértők munkacsoportjának értekezletét 1966 novemberében Budapesten fogják összehívni.

*

Dr. Franz Erpenbeck, a lipcei Karl Marx Egyetem Társadalom-Higieniai Tanszékének tudományos munkatársa 1966 júniusában felkereste a Népességtudományi Kutató Csoportot, ahol a termékenység és a születésszabályozás kutatási problémáiról tájékozódott.

*

Szabó Dénes professzor, a kanadai Université de Montréal kriminológiai intézetének vezetője 1966. június 6–12 között Magyarországon tartózkodott. Itt-tartózkodása alatt tanulmányozta a Központi Statisztikai Hivatal kriminálstatisztikai munkáját, és felkereste a Központi Statisztikai Hivatal Népességtudományi Kutató Csoportját.

*

A Nemzetközi Családtervezési Szövetség európai és közel-keleti régiójának koppenhágai konferenciája alkalmával 1966. július 8-án *Dr. Szabady Egon* elnöklétével ülést tartott a Családtervezési Trendek Kutató Bizottsága (Research Committee on Family Planning Trends). Az ülésen, amelyen az európai és közel-keleti régióra vonatkozó összehasonlító termékenységi és családtervezési vizsgálatok kérdéseit vitatták meg, *Dr. P. C. Matthiessen* (Koppenhága), a Bizottság titkára, *Dr. Acsádi Gy.* (Budapest), *Prof. J. Danezis* (Athen), *Prof. D. V. Glass* (London), *Prof. Horn B.* (Budapest), *Dr. J. Peel* (Hull) és *Prof. I. Valaoras* (Athen) vettek részt.

*

A Nemzetközi Családtervezési Szövetség (International Planned Parenthood Federation) európai és közel-keleti régiója július 5–8 között a dán Családtervezési Társaság meghívására Koppenhágában tartotta ötödik konferenciáját. Az ötödik nemzetközi konferenciára, amely a megelőző orvoslás és a családtervezés kérdését tűzte napirendre 46 országból 435 résztvevő jelentkezett. A konferencián magyar részről *Dr. Szabady Egon*, a KSH elnökhelyettese, a Népességtudományi Kutató Csoport igazgatója és *Dr. Acsádi György*, a KSH Demográfiai Metodológiai Osztály vezetője, valamint *Dr. Horn Béla* és *Dr. Szontágh Ferenc* professzorok vettek részt. *Dr. Szabady Egon* és *Dr. Acsádi György* a családtervezés helyzetével foglalkozó ülésszak előadói, *Horn* és *Szontágh* professzorok a termékelenség, ill. a fogamzásgátlás témakörében rendezett kerekasztal-értekezlet résztvevői voltak.

*

Roland Pressat, a francia Demográfiai Intézet (INED) tudományos munkatársa 1966. július 9–23 között Magyarországon tartózkodott. Itt-tartózkodása során megbeszéléseket folytatott az INED és a Népességtudományi Kutató Csoport közötti munkakapcsolatok további kiszélesítéséről.

*

Dr. Robert Blumstock, a Hamilton-i (Kanada) McMaster Egyetem Szociológiai és Antropológiai Tanszékének tanársegéde magyarországi tanulmányútjának programjába felvette a demográfiai kérdések vizsgálatát is. A Központi Statisztikai Hivatal Népességtudományi Kutató Csoportjában tett látogatása során a válás és a termékenység kérdéseit tanulmányozta.

*

DR. MENDÖL TIBOR (1905–1966)

1966. augusztus 21-én 61 éves korában elhunyt *Dr. Mendöl Tibor* egyetemi tanár, a földrajztudományok kandidátusa.

Dr. Mendöl Tibor a magyar földrajztudomány és a hazai településföldrajz elismert művelője volt, s mint a Magyar Tudományos Akadémia Demográfiai

Bizottságának tagja jelentős segítséget nyújtott a Népeségludományi Kutató Csoportnak számos településföldrajzi és településszisztiikai probléma megoldásához.

Dr. Mendöl Tiborról a Magyar Tudományos Akadémia Demográfiai Bizottsága és a Központi Statisztikai Hivatal Népeségludományi Kutató Csoportja kegyelettel emlékezik meg.

ИЗВЕСТИЯ

Кафедра статистики Экономического университета имени Карла Маркса в 1966/67 учебном году для студентов третьего и четвертого курсов будет организовать курсы по демографии с продолжительностью в два семестра. Серия лекций, имеющих место каждую неделю в рамках двух часов, является факультативной. Для принимающих в курсы участие студентов кафедра обеспечивает возможность также и для того, чтобы они выбрали в качестве темы своей диссертации демографическую тему.

Помимо теперь объявленного курса студенты экономического университета, также как и раньше, в рамках обязательного обучения статистики слушают несколько лекций по основным понятиям и методам демографии.

*

Профессор *Балинт Синг*, заведующий кафедрой экономических наук в университете города Люкно в Индии, директор Демографического Научно-исследовательского Института при университете, в мае и июне 1966 г. проводил шесть недель в Венгрии. Во время своего пребывания в Венгрии он посетил Научно-исследовательскую группу по демографии Центрального Статистического Управления, где познакомился с организацией венгерских демографических исследований. В ходе своих переговоров он занимался в первую очередь с проводящимися в Венгрии исследованиями по экономической демографии.

*

Проф. А. Коль, директор Демографического Института Принстонского Университета с 10 по 12 июня 1966 года пребывал в Венгрии. Он вел беседы с членами Научно-исследовательской группы по демографии о состоянии в настоящее время исследования региональной плодородности и о возникающих при проведении исследований проблемах методологического характера.

*

Представители венгерского и чехословацкого статистических управлений в рамках статистических работ, проводящихся в Постоянной Комиссии СЭВ по статистике с 28 по 30 июня 1966 г. в Москве вели переговоры с сотрудниками Отдела статистики Секретариата СЭВ о вопросах исчисления перспективной численности населения и таблиц смертности. В переговорах с венгерской стороны принимали участие *д-р Дьердь Ачади*, начальник отдела Центрального Статистического Управления и *Питваннэ Фоти*, заместитель начальника отдела Центрального Статистического Управления. В целях обсуждения указанного круга вопросов совещание рабочей группы экспертов-статистиков будет созвано в ноябре 1966 г. в Будапеште.

*

Д-р Франц Эрэнбек, научный сотрудник кафедры общественной гигиены Университета имени Карла Маркса в городе Лейпциг в июне 1966 г. посетил Научно-исследовательскую группу по демографии и информировался о проблемах исследования плодородности и регулирования рождаемости.

*

Профессор *Дэнли Сабо*, заведующий Институтом Криминологии при Университете в городе Монреал (Канада) с 6 по 12 июня 1966 г. пребывал в Венгрии. Во время своего пребывания в Венгрии он изучал деятельность Центрального Статистического Управления по уголовной статистике и посетил Научно-исследовательскую группу по демографии ЦСУ.

*

По случаю копенгагенской конференции Европейской и ближневосточной регии Международного Союза по планированию семей 8 июля 1966 г. под председательством *д-р-а Эгона Сабади* проводил заседание Комитет по исследованию трендов планирования семей (Research Committee on Family Planning Trends). На заседании, где обсуждались вопросы сравнительных исследований по плодovitости и планированию семей относительно европейской и ближневосточной регии, принимали участие: *д-р П. С. Маттихессен* (Копенгаген), секретарь Комитета, *д-р Д. Ачади*, (Будапешт), проф. *И. Дашеиз* (Афины), проф. *Д. В. Гласс* (Лондон), проф. *Б. Хорн* (Будапешт), *д-р Й. Пил* (Хал), и проф. *И. Валаорас* (Афины).

*

Европейская и ближневосточная регии Международного Союза по планированию семей (International Planned Parenthood Federation) по приглашению датского Общества по планированию семей с 5 по 8 июля проводила свою пятую конференцию в городе Копенгаген. О своем участии на пятой международной конференции, включившей в повестку дня вопрос профилактического лечения и планирования семей заявили 435 человек из 46 стран. С венгерской стороны на конференции принимали участие *д-р Эгон Сабади*, заместитель председателя ЦСУ, директор Научно-исследовательской группы по демографии, *д-р Дьердь Ачади*, начальник отдела демографической методологии ЦСУ, а также профессора *д-р Бела Хорн* и *д-р Ференц Сонтаг*. *Д-р Эгон Сабади* и *Дьердь Ачади* читали лекцию на сессии, занимавшейся положением планирования семей, а профессора Хорн и Сонтаг были участниками совещания за круглым столом, организованного по теме бесплодности, соответственно противозачатия.

*

Роланд Прессат, научный сотрудник французского Демографического Института (ИНЕД) с 9 по 23 июля 1966 г. пребывал в Венгрии. Во время своего пребывания в Венгрии он вел переговоры о дальнейшем расширении трудовых связей между Французским Демографическим Институтом и Научно-исследовательской группой по демографии.

*

Д-р Роберт Блумсток, ассистент кафедры социологии и антропологии Университета МакМастер в городе Хамилтон (Канада) в программу своей научной поездки в Венгрии включил также и исследование вопросов демографии. В ходе своего посещения Научно-исследовательской группы по демографии Центрального Статистического Управления он изучал вопросы разводов и плодovitости.

*

Д-р Тибор Мэндэл
(1905-1966)

21-ого августа 1966 года, в 61-летнем возрасте, скончался *проф. Тибор Мэндэл*, кандидат географических наук.

Д-р Тибор Мэндэл был признанным знатоком венгерской географической науки и отечественной географии населенных пунктов. В качестве

члена Демографического Комитета Академии Наук Венгрии он оказал значительную помощь Исследовательской группе по демографии в решении большого количества проблем в области географии и статистики населенных пунктов.

Демографический Комитет Академии Наук Венгрии и Исследовательская группа по демографии со скорбью отметили память *д-ра Тибора Мелдела*.

NEWS

The Department of Statistics of the "Karl Marx" University of Economics is going to start a course of lectures (of two semesters) on demography in the academic year 1966/67 for students attending the third and fourth year. Registering for the course of lectures (of two hours a week) will be alternative for some branches, whereas optional for other ones. The Department will also make it possible for the undergraduates to choose the subject of their honours theses from the field of demography.

Beside the newly announced course of lectures the students will also be given the possibility — just as before — to get acquainted with the basic concepts and methods of demography in a few lectures in the framework of the compulsory curriculum.

✱

Professor *Baljit Singh*, Head of the Department for Economics at the Lucknow University in India, Director of the Institute for Demographic Research of the University, spent 6 weeks in Hungary in May and June of 1966. During his stay here he visited the Research Group for Population Studies of the Central Statistical Office where he was informed about the organisation and program of Hungarian demographic research. During his talks he dealt, first of all, with the Hungarian investigations concerning economic demography.

✱

Professor *A. Coale*, Director of the Institute for Demography at the Princeton University stayed in Hungary from 10 to 12 June, 1966. He had talks with the staff members of the Research Group for Population Studies about the present state of their enquiry into regional fertility as well as about the connected problems of a methodological character.

✱

In connection with the statistical work going on in the framework of the Statistical Standing Committee of the CMEA, the representatives of the Hungarian and Czechoslovak statistical offices had talks with the staff members of the Statistical Section of the Secretariat about the problems of population projections and life tables in Moscow, from June 28 to 30, 1966. On behalf of Hungary *Dr. György Acsádi*, Chief of Section of the Central Statistical Office, and *Mrs. S. Földi*, Deputy Chief of Section of the Central Statistical Office, took part in the talks. In order to discuss the abovementioned problems the meeting of the Working Group of the Experts in Vital Statistics will be convened in Budapest in November 1966.

✱

In June, 1966, *Dr. Franz Erpenbeck*, Research Assistant of the Department for Social Hygienics at the "Karl Marx" University in Leipzig visited the Research Group for Population Studies in order to obtain information about the problems of the research on fertility and birth control.

✱

Professor *Dénes Szabó*, Director of the Institute for Criminology of the University of Montreal in Canada, stayed in Hungary from 6 to 12 June, 1966. During his stay here he studied the work of the Central Statistical Office in the field of criminal statistics and visited the Research Group for Population Studies of the Central Statistical Office.

*

On July 8, 1966, at the Copenhagen conference of the European and Near-Eastern Regions of the International Planned Parenthood Federation the Research Committee on Family Planning Trends held its meeting under the chairmanship of *Dr. Egon Szabady*. The meeting dealt with the problems of comparative studies on fertility and family planning for the European and Near-Eastern Regions and was attended by *Dr. P. C. Matthiessen* (Copenhagen), Secretary of the Committee, *Dr. Gy. Acsádi* (Budapest), *Prof. J. Danezis* (Athens), *Prof. D. V. Glass* (London), *Prof. B. Horn* (Budapest), *Dr. J. Peel* (Hull) and *Prof. I. Valaoras* (Athens).

*

At the invitation of the Danish Society for Family Planning, the European and Near-Eastern Regions of the International Planned Parenthood Federation held their fifth meeting in Copenhagen from 5 to 8 July, 1966. The fifth international meeting which put on its agenda the discussion of the problems of prophylaxis and family planning, was attended by 435 participants from 46 countries. Hungary was represented at the meeting by *Dr. Egon Szabady*, Deputy President of the Central Statistical Office, Director of the Research Group for Population Studies, by *Dr. György Acsádi*, Chief of the Section for Demographic Methodology of the Central Statistical Office as well as by *Prof. Béla Horn* and *Prof. F. Szontágh*. *Dr. Egon Szabady* and *Dr. György Acsádi* were contributors of the session dealing with the situation of family planning, *Prof. Horn* and *Prof. Szontágh* were participants of the roundtable conference dealing with the problems of sterility and contraception.

*

Dr. Roland Pressat, Staff Member of the French Institute for Demography (INED) stayed in Hungary from 9 to 23 July, 1966. During his visit he had talks about the further widening of the scientific relations between INED and the Research Group for Population Studies.

*

Dr. Robert Blumstock, Assistant Professor at the Department for Sociology and Anthropology of the McMaster University of, Hamilton (Canada) included also the studying of demographic problems into the program of his study-tour in Hungary. During his visit to the Research Group for Population Studies of the Central Statistical Office he was concerned with the problems of divorces and fertility.

*

Dr. TIBOR MENDŐL (1905—1966)

On August 21, 1966, *Dr. Tibor Mendöl* Professor of University, Candidate of the geographical sciences, deceased in the age of 61.

Dr. Mendöl was a well-known expert on the Hungarian geographical science and settlement geography. As a member of the Demographic Committee of the Hungarian Academy of Sciences he rendered considerable assistance to the Research Group for Population Sciences in the solution of a number of problems of settlement geography and settlement statistics.

The Demographic Committee of the Hungarian Academy of Sciences and the Research Group for Population Studies paid the tribute of respect to the memory of *Dr. Tibor Mendöl*.

AZ MTA IX. GAZDASÁG- ÉS JOGTUDOMÁNYOK OSZTÁLYÁNAK ÜLÉSE

A NÉPESSÉGTUDOMÁNYI KUTATÓCSOPORT HÁROMÉVES MUNKATERVE

A Magyar Tudományos Akadémia IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya *Friss István* akadémikus, osztálytitkár elnöklétével 1966 júniusában megtárgyalta az Osztályhoz tartozó intézetek és az Akadémia által támogatott kutató helyek 1965. évi beszámolóját és hároméves kutatási tervjavaslatait. A támogatott kutató helyek munkájának értékelésénél először a Központi Statisztikai Hivatal Népessegtudományi Kutató Csoportjának munkájával foglalkozott.

Az 1965. évi munkáról szóló beszámolót, valamint az 1966–1968. évig terjedő időszak kutatási tervét *dr. Szabady Egon*, a Népessegtudományi Kutató Csoport igazgatója terjesztette elő. Az Osztály részéről megbízott opponens *dr. Ollé Lajos* kandidátus, a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Statisztikai Tanszékének vezetője volt.

Dr. Szabady Egon beszámolójában ismertette azokat a sajátos vonásokat, amelyek a magyar demográfiai szervezet, ezen belül a Népessegtudományi Kutató Csoport megalakulását jellemezték. Kiemelte, hogy a Központi Statisztikai Hivatal kezdeményezésére indult meg hosszas szünet után a demográfiai kutató munka, került kiadásra a demográfiai kiadványsorozat és a DEMOGRÁFIA című negyedéves folyóirat. A Magyar Tudományos Akadémia segítségével jött létre a Demográfiai Bizottság és 1962-ben a Népessegtudományi Kutató Csoport, amelyet az Akadémia azóta anyagilag is támogat. Az 1966/67-es tanévben a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen megindul a demográfia oktatása. Ezek a körülmények messzemenően meghatározzák a demográfiai vizsgálatok, kutatások jellegét.

A Népessegtudományi Kutató Csoport az elmúlt időszakban gondot fordított a tudományos alap kutatásokra, emellett azonban munkájának elsődleges jellemzője az volt, hogy a gyakorlat, a tényleges szükséglet által felvetett kérdések vizsgálatára helyezte a súlyt. A hároméves kutatási terv fő vonásai is ebben találhatók meg.

A terv első témacsoportját az *alapvető népesedési folyamatok*, a halandósági, a termékenységi és a belső vándorlási problémák vizsgálata alkotja. Ezen belül olyan alap kutatási előirányzatok szerepelnek — a *családtervezés*, a *születésszabályozás* tanulmányozása —, amelyeknek célja, hogy a vizsgálatok nyomán a konkrét népesedési politika helyes irányvonalát meg tudják határozni.

A tervgazdálkodás szükségletével van összefüggésben a második, a harmadik és a negyedik témacsoport is, melyeken belül *népesség-előreszámítások*, egyes társadalmi rétegek és csoportok — a *nyugdíjasok*, az *öregkorúak* — szociális problémák — az *öngyilkosságok*, az *alkoholizmus* — demográfiai vizsgálata, valamint *gazdaságdemográfiai kutatások* szerepelnek.

Az ötödik témacsoport *biodemográfiai* kutatásokat irányoz elő. A résztelmék az egyetemi, főiskolai felvételek, valamint az ipari szakmákra jelentkezettek demográfiai és fejlődésbíológiai vizsgálatát tűzik ki célul. A hatodik témakör *történeti demográfiai* vizsgálatokkal foglalkozik, amelynek művelésével a Népessegtudományi Kutató Csoport már eddig is jelentős eredményeket ért el (pl. az 1828–1895. évi anyakönyvek népmozgalmi adatainak levéltári feldolgozása, a községenkénti népmozgalmi adatok idősorainak összeállítása 1895-től).

Dr. Ollé Lajos referátumában értékelte a magyar demográfiai kutatások eddig elért eredményeit, megállapította, hogy a magyar népessegtudomány nemzetközi viszonylatban is elismerésre méltó helyet vívott ki. E pozíciója az elmúlt évek során erősödött. Jelentős sikereket ért el az elmúlt évben a Népesedési Világkonferencián és a Budapesten szervezett II. Nemzetközi Demográfiai Symposionon. Ezekben az eredményekben nem kis szerepük volt a Népessegtudományi Kutató Csoport munkatársainak. Megállapította, hogy a Népessegtudományi Kutató Csoport frásos beszámolója és *dr. Szabady Egon* szó-

beli ismertetője hű képet nyújtott a végzett munkáról. Helyeselhető az, hogy a Kutató Csoport az elmúlt esztendőben munkájának koncentrálására törekedett és ilyen jellegű célkitűzések szerepelnek a következő tervidőszakban is. Határozottan leszögezte, hogy a Kutató Csoport témakörei egybeesnek azokkal az irányzatokkal, amelyek világszerte a demográfiai kutatásokban az érdeklődés központjában állnak. Különösen dicsérendőnek említette meg azt a törekvést, amellyel a gazdaságdemográfiai problémák kutatásához hozzáálltak. Ebben azon általánosan elfogadott értékelés munkatervi dokumentálását látta, hogy a demográfiai és a gazdasági jelenségek közötti összefüggések lényegesen bonyolultabbak, mint ahogy azt korábban vélték. Mélyreható és sokrétű tanulmányozást igényel e kérdéscsoport már azért is, mert a gazdaság- és népességtörténet tanúsága szerint nem állapítható meg egyértelmű összefüggés a demográfiai és a gazdasági növekedés között.

A Kutató Csoport tervét és beszámolóját az eddig végzett munka elismerése mellett a Gazdaság- és Jogtudományok Osztályának elfogadásra javasolta.

A fentiek kiegészítéseként hozzáfűzte, hogy szükségesnek tartja a Kutató Csoport aktív részvételét a Közgazdaságtudományi Egyetemen meginduló demográfiai kollégium tananyagának kidolgozásában. Felvetette továbbá, hogy az eddigénél bővebben kellene foglalkozni a nemzetiségi csoportok demográfiai kérdéseivel, elsősorban reprezentatív vizsgálatok alapján. Továbbá, az agrár-népességre vonatkozó kiemeléseken túl, más gazdasági népességszempontok vizsgálatának súlyát is keveselte a terven belül.

A beszámolóhoz és a tervhez az Osztály vezetőségének több tagja szolt hozzá. *Erdei Ferenc* akadémikus pozitívan értékelte a Kutató Csoport munkáját és kiemelte, hogy aktivitása például szolgálhat más csoportok számára is. Felvetette, hogy még mindig megoldatlan az akadémiai demográfiai minősítések problémája, amelynek rendezésére kell törekedni.

Háy László akadémikus egyetértett az opponens és *Erdei Ferenc* értékelésével, kiemelte a Központi Statisztikai Hivatal, ezen belül személy szerint *Péter Györgynek* — a Központi Statisztikai Hivatal elnökének — segítségét, aki biztosította a demográfia fejlődését a jó munkafeltételek megteremtésével. Szorgalmazta demográfiai aspiránsok felvételét.

Szalai Sándor akadémikus elmondotta, hogy külföldön is magasra értékeli a magyar népességtudomány eddig elért eredményeit és vezetőinek munkásságát. Felvetett néhány népszámlálási témát is, tekintettel az 1970-ben végrehajtandó népszámlálásra. Hangsúlyozta a demográfiai minősítések kérdésének mielőbbi megoldását.

Osztrovski György akadémikus a Kutató Csoport munkásságának eredményeit elismerve, egyes foglalkozási ágak specifikus demográfiai vizsgálatának szükségességére hívta fel a figyelmet, továbbá hangsúlyozta a reprodukciós problémák mélyreható vizsgálatának és a Kutató Csoport részvételének szükségességét a konkrét népesedéspolitikai irányelvek kidolgozásában.

Friss István akadémikus, osztálytitkár összefoglalójában egyetértett a beszámolóval, az opponensi véleménnyel és a vita során elhangzott javaslatokkal, a maga részéről is kifejezésre juttatta, hogy a Kutató Csoport munkáját magasra értékeli. A beszámolót és a hároméves tervet elfogadottnak nyilvánította és az Osztály nevében felkérte *dr. Szabadgy Egont*, hogy a Kutató Csoport végezze munkáját az eddigéhez hasonló aktivitással és vegye figyelembe az opponensi véleményben és a vita során elhangzottakat.

O. L.

ТРЕХЛЕТНИЙ ПЛАН РАБОТ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ГРУППЫ ПО ДЕМОГРАФИИ. IX. отдел экономических и юридических наук Венгерской Академии Наук под председательством академика *Иштвана Фриша*, секретаря отдела в июне 1966 года обсуждал доклады о проведенной в 1965 году работе и проекты трехлетних планов исследовательских работ институтов, входящих в состав отдела, и поддерживаемых отделом исследовательских центров. При оценке работ поддерживаемых исследовательских центров отдел на первом месте занимался работой научно-

исследовательской группы по демографии Центрального Статистического Управления.

Доклад о проведенной в 1965 году работе, а также проект плана исследовательских работ на период от 1966 по 1968 гг. были представлены директором Научно-исследовательской группы по демографии. Порученным отделом оппонентом был кандидат *д-р Лайош Олаз*, заведующий кафедрой статистики Экономического Университета имени Карла Маркса.

Д-р Эгон Сабади в своем отчете изложил те специфические черты, которые характеризовали создание венгерской демографической организации, в том числе Научно-исследовательской группы по демографии. Он отметил, что после продолжительной паузы по инициативе Центрального Статистического Управления началась исследовательская работа по демографии, была издана серия демографических исследований и стал издаваться ежеквартальный журнал *Demográfia*. С помощью Венгерской Академии Наук были созданы Демографический Комитет и в 1962 году Научно-исследовательская группа по демографии, которая с тех пор пользуется также и материальной поддержкой Академии. Более широкое и глубокое университетское обучение будет обеспечено только начиная с 1966/1967 учебного года в Экономическом Университете имени Карла Маркса. Указанные обстоятельства в большой степени определяют характер демографических исследований.

Научно-исследовательская группа по демографии за прошедший период уделяла внимание основным научным исследованиям, однако при этом первичной характерной чертой ее работы являлось то, что основное внимание обращалось ей на исследование выдвинутых фактической необходимостью вопросов. Важнейшие черты трехлетнего плана исследований также заключаются в этом.

Первую группу тем плана составляет исследование *основных демографических процессов* — проблем смертности, плодovitости и внутренней миграции. В рамках этого имеются такие проекты проведения основных исследований — исследование *планирования семьи, регулирования рождаемости* — целью которых является то, чтобы по исследованиям можно было определить правильное направление конкретной демографической политики.

С требованием планового хозяйства связаны также и вторая, третья и четвертая группы тем, в рамках которых имеются *перспективные расчеты численности населения*, демографическое исследование некоторых общественных слоев *пенсionеров, старых людей*, — социальных проблем — *самоубийств и алкоголизма*, — а также исследование по *экономической демографии*.

Пятая группа тем предусматривает *биодемографические* исследования. Частичные темы имеют в качестве цели исследование принятий в университеты и высшие учебные заведения, а также демографическое и эволюционно-биологическое исследование лиц, явившихся на освоение промышленных профессий. Шестая группа тем занимается исследованиями по *исторической демографии*, в области которой научно-исследовательская группа по демографии уже достигла значительных успехов (например, архивная разработка данных динамики населения актов записей гражданского состояния 1828—1895 гг., составление временных рядов данных динамики населения с 1895 г.).

Д-р Лайош Олаз, в своем реферате оценивая до сих пор достигнутые результаты демографических исследований, установил, что венгерская демография завоевала место, достойное также и международного признания. Эта позиция укреплялась за последние годы. Венгерская демография достигла значительных успехов в прошедшем году на Всемирной Конференции по вопросам народонаселения и на 11 Международном Демографическом Симпозиуме. В этих успехах немаленькую роль играли сотрудники Научно-исследовательской группы по демографии. *Д-р Лайош Олаз* установил, что письменный отчет Научно-исследовательской группы по демографии и устная информация *д-ра Эгона Сабади* дали верную картину о проведенной работе. Можно считать правильным то, что Научно-исследовательская группа по демографии в прошедшем году стремилась к концентрации работ

и цели такого же характера имеются также и в плане на следующий период. Он решительно заявил, что группы тем Научно-исследовательской группы по демографии совпадают с теми направлениями, которые находятся в центре внимания демографических исследований во всем мире. Особенно похвальным считал он то стремление, с которым приступили к исследованию проблем экономической демографии. В этом он видел зафиксирование в плане работ той общепринятой оценки, согласно которой связи между демографическими и экономическими явлениями являются значительно более сложными, чем раньше думали. Глубокого и многостороннего изучения требует эта группа вопросов тем более, что как об этом свидетельствует и история экономики и демографии, нельзя установить односмысленной связи между демографическим и экономическим ростом.

План и отчет Научно-исследовательской группы по демографии, признавая ценность до сих пор проведенной работы, Отдел экономических и юридических наук предложил для принятия.

В качестве дополнения вышеуказанных отдел прибавил, что считает необходимым активное участие Научно-исследовательской группы по демографии в разработке учебного материала демографического колледжума, начавшегося в Экономическом Университете. Далее, отдел выдвинул, что следовало бы шире, чем до сих пор, заниматься демографическими вопросами групп национальностей, в первую очередь на основе выборочных исследований. Далее, кроме выделений относительно аграрного населения, отдел считал маленьким в плане удельный вес исследований также и других экономических групп населения.

По отчету и плану выступил ряд членов руководства Отделом. Академик *Ференц Эрдеи* дал положительную оценку работе Научно-исследовательской группы по демографии и поставил ее активность в пример также и другим группам. Он выдвинул вопрос о том, что все еще не разрешена проблема присвоения научных степеней по демографии и то, что следует стремиться к урегулированию этой проблемы.

Академик *Ласло Хаи* выразил согласие с оценками, данными оппонентом и Ференцем Эрдеи, и отметил помощь, оказанную Центральным Статистическим Управлением и лично *Дьердьем Петер-ом*, председателем Центрального Статистического Управления, обеспечивавшего развитие демографии путем создания хороших условий труда. Он высказался за принятие аспирантов по демографии.

Академик *Шандор Салаи* рассказал о том, что до сих пор достигнутые результаты венгерской демографии и деятельность ее руководителей высоко оцениваются также и за границей. Он выдвинул также и несколько тем по переписи населения, с учетом переписи населения 1970 года. Он подчеркнул важность наиболее быстрого решения проблемы присвоения научных степеней по демографии.

Академик *Дьердь Островски*, признавая результаты деятельности Научно-исследовательской группы по демографии, обратил внимание на необходимость в специфическом демографическом исследовании отдельных профессий и, далее, подчеркнул необходимость в глубоком изучении проблем репродукции и в участии Научно-исследовательской группы по демографии в разработке конкретных направлений демографической политики.

Академик *Питванн Фриш*, секретарь отдела в своем подытожении выразил согласие с мнением оппонента и с высказанными в ходе дискуссии предложениями и выразил, что также и со своей стороны высоко оценивает деятельность Научно-исследовательской группы по демографии. Он объявил как отчет, так и трехлетний план принятыми и от имени Отдела попросил *о-р-а Эгона Сабади* и в дальнейшем руководить работой Научно-исследовательской группы по демографии с прежней активностью и учесть как мнение оппонента, так и высказанные в ходе дискуссии мнения.

THE THREE YEAR WORKING PLAN OF THE RESEARCH GROUP FOR POPULATION STUDIES In June, 1966, under the chairmanship of Academician *István Friss*, Secretary of Section, the Section for Economic and Political Science of the Hungarian Academy of Sciences (IX th Sec.) discussed the reports for 1965 and the draft proposals on the three year plan of research of the institutes belonging to the Section and of the research places sponsored by the Academy. When evaluating the activity of the research places first the work of the Research Group for Population Studies of the Central Statistical Office was discussed.

The report on the work performed in 1965 as well as the plan of research for the period 1966—1968 were put forward by *Dr. Egon Szabady*, Director of the Research Group for Population Studies. On behalf of the Section opponent was Candidate *Lajos Ollé*, Head of Department for Statistics at the "Karl Marx" University of Economics.

In his report *Dr. Egon Szabady* reviewed the specific features characterizing the foundation of the Hungarian demographic organisation, and the establishment of the Research Group for Population Studies. He emphasized that after a long interval it was the Central Statistical Office that started demographic research work and began to publish a series of demographic issues and the periodical "Demográfia". The Demographic Committee and in 1962 the Research Group for Population Studies were set up with the aid of the Hungarian Academy of Sciences; the latter is also financially supported by the Academy. The character of demographic studies and research is greatly determined by these circumstances.

In the last period the Research Group for Population Studies paid great attention to scientific basic research, besides, however, its activity was characterized first and foremost by examining questions raised by practice, by actual needs. This is also the characteristic feature of the three year plan of research.

The examination of the problems of the basic population processes, of mortality, fertility and internal migration constitute the first group of themes of the plan. Within them such basic researches as the examination of family planning and birth control are envisaged in order to make it possible to draw up the correct guiding principles of a concrete population policy.

Also the second, third and fourth group of themes are connected with the demands of a centrally planned economy. They cover population projections, the demographic analysis of some social strata and groups — of the pensioners and the old-aged —, of suicides and of alcoholism as well as research in the field of economic demography.

The fifth group of themes deals with biodemographic research. The part themes intend to analyse from the point of view of demography and the biology the development of admissions to universities and academies as well as the persons who applied to learn an industrial trade. The sixth group of themes envisages an examination of the problems of historical demography. In this field considerable results have been achieved so far by the Research Group for Population Studies (for instance, the archival treatment of the vital statistical data of the registers of births, marriages and deaths for 1828—1895, the compilation of the time series of vital statistics by communes from 1895 on).

In his report *Dr. Lajos Ollé* evaluated the results achieved so far by Hungarian demographic research and stated that Hungarian population science reached a remarkable position also on the international level which had strengthened in the last years. It had achieved considerable success at the World Population Conference and at the International Demographic Symposium No. 2. in Budapest held in the last year. The staff members of the Research Group for Population Studies had greatly contributed to these achievements. He stated that the written report of the Research Group for Population Studies as well as the oral contribution of *Dr. Egon Szabady* gave a true picture of the work done. It should be approved that in the last years the Research Group had tried to concentrate its work and similar objectives were also included in the working plan under review. He stated firmly that the topics of the Research Group for Population Studies coincide with the main trends of demographic research all over the world. The efforts made to perform economic-demographic research is especially laudable. They prove the adaption and the inclusion into the working plan the generally accepted evaluation that the relations between demographic and economic phenomena are much more complicated than thought before. This group of question requires a thoroughgoing and many-sided study the more because — as economic and population history give evidence of it — no unambiguous relation could be established between demographic and economic growth.

Having recognised the work done so far he proposed to the Section for Economic and Political Sciences to accept the plan and the report.

In addition to the above he regarded it as necessary for the Research Group to take part in the working out of the subject-matter of the demographic course of lectures to be started at the University of Economics. Moreover, he proposed to deal in more detail with the demographic questions of the groups of nationalities, primarily on basis of sample surveys. With the exception of the examination of the agrarian population he found the volume of research on other economic populations insufficient.

Several members of the Leadership of the Section commented on the report and plan. Academician *Ferenc Erdei* evaluated positively the work of the Research Group and pointed out that its activity might serve as an example also for other groups. He, too, raised the problem of demographic qualifications, so far unsettled by the Academy.

Academician *László Háy* agreed with the evaluation of the opponent and of Ferenc Erdei. He emphasized the aid of the Central Statistical Office, the aid of *György Péter*, President of the Central Statistical Office, who secured the development of demography by creating proper working conditions. He urged the training of demographic aspirants.

Academician *Sándor Szalai* Stressed that the results achieved so far by the Hungarian population science and the activity of its leaders are highly appreciated also abroad. In view of the population census to be taken in 1970 he raised also some population census problems and stressed the importance of solving the problem of demographic qualifications as soon as possible.

Academician *György Osztrovski*, recognising the results of the Research Group, called attention to the necessity of a specific demographic study of some individual occupational branches. He emphasized also the importance of a thorough-going study of the problems of reproduction and of the participation of the Research Group in drawing up the guiding principles of a concrete population policy.

In his summary, Academician *István Friss*, Secretary of Section, agreed with the proposals made. He also spoke in words of appreciation about the activity of the Research Group. He declared the report and the three year plan as adopted and on behalf of the Section, requested *Dr. Egon Szabady* to continue his work as before and to take into account the opinion of the opponents and of the other contributors of the discussion.

DR. JEAN SUTTER BUDAPESTI ELŐADÁSAI

Dr. Jean Sutter, a francia Demográfiai Intézet (INED) osztályvezetője magyarországi látogatása során az MTA Demográfiai Bizottsága és az MTA Antropológiai Bizottsága, valamint a KSH Népeségtudományi Kutató Csoportja rendezésében 1966. június 7-én „La genetique démographique et ses problèmes” (A genetikai demográfia és problémái) címmel előadást tartott. Előadásának fontosabb tételeit az alábbiakban ismertetjük.

1909-től kezdődően *Hardy* és *Weinberg* által egyidejűleg kidolgozott modellel tudatossá vált, hogy a mendeli populációkban génegyensúlyok léteznek s ezáltal született meg a populáció-genetika tudománya. Az első világháborút követően a kutatások aktívan fellendültek. *Darforth* teoreimái 1921-ből származnak. Ezek tették lehetővé, hogy világos fogalmat alkossunk a populációkban fellelhető génegyensúlyok típusairól: a neutrális, a stabil és az instabil génegyensúlyokról.

Valamivel később *Sewal-Wright*, *Fisher* és *Haldane* ösztönzésére a populáció-genetika matematikai aspektusa is fejlődésnek indult. Elméleti modellekből kiindulva a szerzők megkísérelték, hogy a darwinizmussal közvetlen kapcsolatban álló populáció-genetikát alkossanak meg. A szelekció problémáit az ismert sikerrel dolgozták ki. Így alakult ki az 1920–1930-as esztendőekben a neodarwinizmus.

Haldane volt az első, aki 1924 és 1927 között publikált híres kutatásaiban először kísérlete meg sikerrel a genetika tényeinek és a demográfiai struktúráknak az integrálását. *Lotka* műveinek még csak egy részét publikálta, de *Haldane* 1927-től kezdve már korrekt módon egyeztetette genetikai megállapításait stabil populációk esetében a demográfia tényeivel olyan generációkat vizsgálva, amelyek részben fedik, azaz követik egymást és részben nem. 1928-ban jelentek

meg a svéd iskola munkái, melyekből különösen a matematikus *Wallhund* és az antropológus *Dahlberg* váltak ki. A modelleket ez esetben nem az egyensúlyok, hanem a gyakoriságok optikájában dolgozták ki. Teljesen figyelmen kívül hagyva a demográfiai adatokat, a svédek pragmatikus színezetet adtak a demográfiai genetika fejlődésének, mely igen lényeges volt az emberről szóló tudományok között elfoglalt tekintélyének növekedése szempontjából.

A második világháború óta a két tudomány területén végzett kutatások fokozatosan lehetővé tették, hogy a genetika és a demográfia tényeinek közelebbi integrációja jöjjön létre. Egyrészt a valószínűségszámítás szigorúbb alkalmazása: pl. *Malecol*-nak a klasszikus matematika terén Wright adatai értékelésével kapcsolatos demonstrációja lehetővé tették, hogy a sztochasztikus modellek olyan szériáját dolgozzák ki, amelyek kiszabadították a populáció-genetikát a determinista modellek gyakorlatából, mely utóbbiak valóban csak kismértékben feleltek meg a demográfiai valóságnak. Másrészt a demográfia fejlődése a szelektív jelenségek mérése területén a halandóság és a termékenység felhasználásával lehetővé tették a genetikusok számára, hogy bizonyos vonatkozásban elmélyítsék kutatásaikat. A termékenység kohorsz módszerrel történő elemzése (*Henry, Whelpton*) különösen hozzájárult azon lehetőség kialakulásához, hogy a demográfiai és genetikai jelenségeket szimultán módon képzeljük el.

Az a sok megállapítás, melyet a vérrokonsággal tettünk és a globális népeség tanulmányok egyre nagyobb mértékben biztosítottak a két tudomány összefonódását, kézenfekvő azonban, hogy a szintézis megalkotásával kapcsolatban még nagyon sok kérdés vetődik fel a kutatók előtt.

Sutter dr. előadását követően igen élénk vita alakult ki, melynek során az izolátumok kialakulásának feltételeiről, az öröklött csipőficam genetikai vonatkozásairól, a fogazati anomáliáról — aplasiáról —, a vérrokonsági fog hatásairól és a demográfiai genetika oktatásának gyakorlatáról tettek fel kérdéseket (*Juvancz Iréneusz, Lénárt György, Nemeskéri János, Hatlyassy Dezső, Ács Tamás*).

*

A Magyar Biológiai Társaság Humángenetikai Szakosztálya rendezésében 1966. június 9-én Dr. Jean Sutter előadást tartott „Isolats, Mutations et Santé Publique” (Izolátum, mutáció és közegészségügy) címmel.

J. Sutter ebben az előadásában Franciaországban végzett izolátumkutatásait és annak közegészségügyi vonatkozásait ismertette részletesen.

Előadása röviden a következőkben foglalható össze.

Az izolátum fogalmát 1928-ban *Walhund* alkotta meg, hogy megfelelő módon tudja becsülni a nagy populációkon belüli jellemzők gyakoriságát. Mivel szinte lehetetlen, hogy megbízható értékű kutatásokat végezzünk a nagy populációkra vonatkozóan, úgy véljük, hogy a nagy populációkat részpopulációkra kell felosztani, melyeket az említett szerző izolátumoknak nevezett el. Izolátumnak az olyan népességcsoportot nevezhetjük, melyben a gének meghatározott választéka található, más szavakkal, melyben bizonyos genetikai homogeneitás létezik. Ebből az elvből kiindulva a genetika szempontjából természetes volt, hogy az izolátumot úgy határozzuk meg, mint olyan populációt, amelyen belül a házasságkötés történik.

Dahlberg a későbbi évek során olyan technikai eljárásokat javasolt, amelyek lehetővé tették, hogy helyesen fejezzük ki a recesszíven öröklött betegségek gyakoriságát. Pl. *Sjoergen* a fiatalkori degeneratív látászavarok (fiatalkori amaurosis) kutatásaiból indult ki. Az izolátum fogalma oly sikeres fogadtatásban részesült a humánbiológia és a vele rokon tudományokban, hogy eredeti célját messze túlhaladva ma ezt a terminust olyan populációkra is alkalmazzák, melyekre az nem vonatkoztatható.

A közegészségüggyel kapcsolatban e fogalom igen nagy jelentőségű, ha azt demográfiai aspektusban is ki kívánjuk fejteni. Igen jelentősek azok a nehézségek, melyek a morbiditás költségének előrebecslése terén jelentkeznek, tekintettel arra, hogy különösen e téren tűnnek ki a társadalombiztosítás hiányosságai. A legtöbb állam csak részleges és gyakran használhatatlan adatokat tud e téren szolgáltatni.

Mióta a jelentős fertőző betegségek eltűntek, az alkati betegségek egészségügyi szerepe igen jelentőssé vált. A legújabb kutatások arra mutattak rá, hogy a mutáció képezi legfontosabb mechanizmusukat. Az INED két mutációt is tanulmányozott demográfiai alapon: 1. az oldalsó, felső metszőfogak rendellenes fejlődése Loir-et-Cher megyében; és 2. a Finistèreben (Bretagne) a populáción belül jelentős mértékben elterjedt luxatio coxae cong. elterjedését. Megállapítható, hogy az első több földrajzi millióban is létrejött, a második viszont egy tökéletes gradienst, nivót alkotott. E tényekből jelentős, genetikailag értékelhető következtetések vonhatók le.

Az előadáshoz a Szakosztály tagjai részben humángenetikai, részben orvostudományi vonatkozásban szóltak hozzá és tettek fel kérdést az előadónak. J. Suttler a feltett kérdésekre adott válaszában számos olyan részletkérdést világított meg, amelyek humángenetikai kutatásainkban újabb szempontokat jelelhetnek.

N. J.

ЛЕКЦИИ Д-Р-А ЖАНА СЮТТЕРА В БУДАПЕШТЕ. Д-р Жан Сюттер, начальник отдела французского Научно-исследовательского института по демографии во время своего посещения Венгрии 7-го июня 1966 года в организации Демографической Комиссии Венгерской Академии Наук, Антропологической Комиссии Венгерской Академии Наук и Научно-исследовательской группы по демографии Центрального Статистического Управления прочитал лекцию под заглавием Генетическая демография и ее проблемы.

Начиная с 1909 года благодаря модели, разработанной одновременно Харди и Вейнбергом, стало известно, что в мендельских популяциях существуют равновесия генов и это привело к рождению науки популяционной генетики. После первой мировой войны исследования развивались. Теоремы Дэнфорта происходят из 1921 года. Они сделали возможным создать ясное представление о типах равновесий генов, которые можно обнаружить в популяциях: о нейтральных, стабильных и нестабильных равновесиях генов.

Немножко позже по инициативе Сюала-Райта, Фишера и Хальданэ начал развиваться также и математический аспект популяционной генетики. Исходя из теоретических моделей авторы попытались создать популяционную генетику, находящуюся в тесной связи с дарвинизмом. Проблемы селекции были ими разработаны с известным успехом. Таким образом формировался в 1920-ых и в 1930-ых годах неодарвинизм.

Хальданэ был первым, кто в своих опубликованных с 1924 по 1927 гг. знаменитых исследованиях первым сделал успешную попытку на интеграцию фактов генетики и демографических структур. Хотя в это время Лотка публиковал еще только часть своих трудов, Хальданэ уже с 1927 года корректно согласовал свои установления по генетике с фактами демографии в случае стабильных популяций, подвергая исследованию такие генерации, которые отчасти покрывают друг-друга, то есть последуют друг за другом, а отчасти нет. В 1928 году были опубликованы труды шведской школы, среди авторов которых особенно отличались математик Вальхунд и антрополог Далберг. Модели на этот раз были разработаны не в оптике равновесий, а частот. Упуская полностью из виду демографические данные, шведы придали прагматический оттенок развитию демографической генетики, что имело очень важное значение с точки зрения увеличения ее авторитета по отношению к другим наукам о человеке.

С времен второй мировой войны исследования, проводившиеся в области этих двух наук, постепенно давали возможность для создания более близкой интеграции фактов генетики и демографии. С одной стороны более последовательное применение теории вероятностей, например, демонстрация Малекота в области классической математики в связи с оценкой данных Райта давали возможность для разработки такой серии стохастических моделей, которые освободили популяционную генетику от детерминистиче-

ских моделей, которые действительно только в небольшой мере отвечали демографической действительности. С другой стороны, развитие демографии в области измерения явлений селекций с использованием смертности и плодовитости дало возможность генетикам углублять в известных аспектах свои исследования. Анализ плодовитости с помощью погоров (*Анри, Велтон*) внес особенно большой вклад в дело создания возможности для представления одновременным образом демографических и генетических явлений.

Большое количество установлений относительно кровных родственных и общие очерки по вопросам народонаселения давали все больше и больше основы для сплетения этих двух наук, однако ясно, что в связи с созданием синтеза еще будет вставать очень большое количество вопросов.

9-го июня 1966 года в организации Секции человеческой генетики Венгерского Биологического Общества *д-р Жан Сюттер* прочитал лекцию под заглавием *Изоляты, мутации и санитарное дело*.

Ж. Сюттер в своей лекции дал подробное изложение проведенных во Франции исследований изолятов и их санитарных аспектов.

Понятие изолята было создано в 1928 году *Валхундом* для того, чтобы он имел возможность оценить частоту характерных черт внутри больших популяций. Ввиду того, что почти невозможно является проводить достоверные исследования относительно больших популяций, их следует разделить на частичные популяции, которые были названы указанным автором изолятами. Изолятом можно назвать такую группу населения, в которой можно обнаружить определенный ассортимент генов, другими словами, в которой существует определенная генетическая однородность. Исходя из этого принципа с точки зрения генетики являлось естественным, что изолят следует определить как популяцию, внутри которой совершается бракосочетание.

В течение последующих лет *Далберг* предлагал такие технические приемы, которые давали возможность для правильного выражения частоты рецессивно наследственных болезней. Например, *Шюрген* исходил из дегенеративных нарушений зрения в молодом возрасте. Понятие изолята было принято с таким успехом человеческой биологией и родственными с ней науками, что в настоящее время этот термин применяется также и в отношении таких популяций, к которым он не может относиться.

В связи с санитарным делом это понятие имеет очень большое значение, если мы хотим его выразить также и в демографическом аспекте. Очень значительным являются те трудности, которые возникают в области предварительной оценки расходов морбидности, ввиду того, что особенно в этой области выявляются недостатки социального обеспечения. Большинство государств может представить только частичные и часто негодные для применения данные.

С тех пор, как исчезли более значительные заразные заболевания, в значительной мере возрасла роль в медицине конституциональных заболеваний. Новейшие исследования указали на то, что мутация представляет собой наиболее важные механизмы. Французский Научно-исследовательский Институт по демографии подвергал исследованию на демографической основе две мутации: 1. нерегулярное развитие боковых и верхних резцовых зубов в комитате Лоар-э-Шер и 2. распространение внутри популяции в Финистере (Бретань) *luxatio coxae congenita*. Можно было установить, что первое явление возникло и в многих географических окрестностях, в то время как второе явление создало совершенный градиентный уровень. Из этих фактов можно сделать значительные выводы, которые можно оценить также и с точки зрения генетики.

THE LECTURES OF DR. JEAN SUTTER IN BUDAPEST. During his stay in Hungary *Dr. Jean Sutter*, Chief of Section of the French Research Institute for Demography (INED) delivered a lecture on "Genetic demography and its problems" on 7 June, 1966, organized under the joint auspices of the Demographic and Anthropologic Committees of the

Hungarian Academy of Sciences and of the Research Group for Population Studies of the Central Statistical Office.

Since 1909, i. e. the publication of the models drawn up simultaneously by *Hardy* and *Weinberg* it has been known that there exist gene equilibria in the Mendel populations. This was the first step to develop the science of population-genetics. After World War I research in this field took a great upswing. The theorems of *Darforth* were published in 1921. They have made it possible to make a clear distinction between three types of gene equilibria to be found in the populations: neutral, stable and instable gene equilibria

Somewhat later on, under the inspiration of *Sewal-Wright*, *Fisher* and *Haldane*, there began to develop also the examination of the problems of population genetics from the point of view of mathematics. Starting from theoretical models the authors tried to develop a population genetics directly connected with Darwinism. Their success in settling the problems of selection is well known. This is how Neodarwinism developed in the 1920's and 1930's.

In his famous studies published between 1924 and 1927, *Haldane* was the first who made a successful attempt to integrate the facts of genetics with demographic structures. Though only a part of *Lotka's* works were published at that time, from 1927 on *Haldane* brought his findings on genetics in harmony with the facts of demography in the case of stable populations when examining generations partly covering, partly non-covering each other. It was in 1928 that the works of the Swedish school appeared. Prominent representatives of the Swedish school were *Walhund* the mathematician and *Dahlberg*, the anthropologist. It was not from the aspect of the equilibria but from the point of view of the frequencies that they developed their models. Leaving out of consideration the demographic data, the Swedes gave a pragmatic colour to the development of demographic genetics making thus a highly essential step to increase the importance of demographic genetics among the sciences of man.

Since World War II research in the field of the two sciences has made it possible to establish gradually a closer integration between genetics and the facts of demography. On the one hand, a stricter application of the calculus of probabilities: for instance, the demonstration of *Malecot* in connection with the evaluation of *Wright's* data has made it possible to draw up such a series of stochastic models which put an end to the further use of determinist models in population genetics; the latter models corresponded with the demographic reality to a small extent only. On the other hand, the development of demography in the field of measuring selective phenomena by using mortality and fertility data have made it possible for the researchers on genetics to deepen their studies in some respect. Especially the analysis of fertility by means of the cohort method (*Henry*, *Whelpton*) has greatly contributed to the possibility of conceiving demographic and genetic phenomena simultaneously.

The questions on blood relationship and the global population studies have contributed to a gradual intertwining of the two sciences though it is evident that there are still many problems to be settled for making a synthesis.

*

On 9 June, 1966 *Dr. Jean Sutter* delivered a lecture on "Isolated areas, mutations and public health", organised under the auspices of the Section for Human Genetics of the Hungarian Society for Biology.

In this lecture *Dr. Sutter* reviewed in detail the research he performed in France in connection with isolated areas as well as the public health aspects of the question.

The concept of the isolated area was established by *Walhund* in 1928 in order to be able to estimate appropriately the frequency of the occurrence of characteristics within great population. Since it is almost impossible to obtain reliable results for great populations, the latter had to be divided into part populations which were called isolated areas by the author mentioned. An isolated area is a population group with a specific assortment of genes, in other words, with some genetic homogeneity. On basis of this principle it was evident from the point of view of genetics to define the isolated area as a population (to the development of which demographic, economic, social, ethnic, religious factors might have contributed) among the members of which the marriages take place.

Later on, *Dahlberg* suggested to apply such techniques which have made it possible to express the frequency of the recessively inherited diseases correctly. *Sjoergen*, for inst-

ance, started from researches on the degenerative amaurosis in the young age. The concept of the isolated area could be used successfully by human biology and the related disciplines, so that, far beyond its original scope, the term is now applied also to such populations to which it cannot be related.

The concept is of a great importance also for public health if we want to express the latter from the demographic aspect. It is rather difficult to forecast the costs of morbidity since the shortcomings of the social insurance system can be experienced in this very field. In this respect most states can furnish but partial — and frequently unusable — data.

Since the disappearance of the major contagious diseases the role played by constitutional diseases has gained in importance. Recent research has shown that mutation constitutes their most important mechanism. Two mutations were studied by the INED on a demographic basis: the malformation of the side and upper incisors in the county of Loir-et-Cher, and the significant spread of luxatio coxae cong. within the population of Finistère (Bretagne). It was stated that the first can be experienced in several geographical surroundings whereas the second constitutes a perfect gradient. Conclusions which are highly valuable for genetics can be drawn on basis of these facts.

A VII. NEMZETKÖZI GERONTOLÓGIAI KONGRESSZUS

A Nemzetközi Gerontológiai Szövetség 1966. június 26 és július 2 között tartotta Bécsben 7. Nemzetközi Kongresszusát. A kongresszuson 44 országból 1286 résztvevő jelent meg. Összesen 1020 beküldött előadás került megvitatásra; ezek közül néhány kiemelt előadás plenáris ülésen hangzott el, többségük a szekciók ülésein, amelyek 11 teremben folytak egyidejűleg. Az előadások többsége biológiai vagy orvosi szempontból foglalkozott az öregedés problémájával, de számos tanulmány tárgyalta az öregedés jelenségét pszichológiai, demográfiai, szociológiai, szociálpolitikai és általános vizsgálati-módszertani szempontból is. A megnyitó előadást *Verzár Frigyes* professzor tartotta a gerontológia jelenéről és jövőjéről; a későbbi ülések során pedig a gerontológiai irodalom olyan elismert képviselői szerepeltek, mint *J. E. Birren*, a biológia területéről, *H. Hoff*, a pszichiátria részéről, *M. F. Clement*, a pszichológusok, *P. Paillat*, a demográfusok, *P. Townsend*, a szociológusok közül.

A kongresszuson részt vett *dr. Szabady Egon*, a KSH elnökhelyettese, a Magyar Tudományos Akadémia Demográfiai Bizottságának titkára és *Cseh-Szombathy László*, a KSH osztályvezető-helyettese.

A VII. Nemzetközi Gerontológiai Kongresszus Pszichológiai és Társadalomtudományok szekciójának június 30-i ülésén került napirendre *dr. Szabady Egon* — *Cseh-Szombathy László* „A magyarországi szociális intézetek gondozottainak demográfiai és társadalmi jellegzetességei” című dolgozata. A dolgozat rövid áttekintést adott azokról a 20. században bekövetkezett demográfiai és társadalmi változásokról, amelyek az öregek eltartását és gondozását fontos állami feladattá tették, majd a Központi Statisztikai Hivatal 1965 áprilisában végrehajtott felvételének eredményei alapján foglalkozott a szociális intézetekben gondozottak demográfiai és társadalmi sajátosságaival és azokkal az okokkal, amelyek a szociális otthonokba történő elhelyezéseknél a legfőbb szerepet játsszák. A tanulmány a gyakorisági mutatók standardizálása segítségével kimutatta, hogy a szociális otthonokba jutás szempontjából a legnagyobb különbségek az öregszerű család állapotából adódnak, ezek nagyobbak, mint a kor szerinti különbségek. A nőtlenek és hajadonok között a gondozottak nem és kor szerint standardizált gyakorisági mutatója huszonkétszerese a házasoknál tapasztalható arányszámnak, ezzel szemben a korcsoportok között a legnagyobb különbség (a 60–64 éves és a 85 éves és idősebb korcsoportok standardizált mutatói közötti különbség) tizenötösörös.

A dolgozat vitájánál elhangzott kiegészítő hozzászólás felvetette a gondozottak és gyermekek kapcsolatának problémáját. Az adatok azt mutatják, hogy az idős gondozottak kb. csak egynegyedének lehet gyermeke. A gyermekek aránya szignifikánsan magasabb a házas, özvegy és elvált férfi gondozot-

tak között, mint a megfelelő családi állapotú nőknél. Ez az adat, valamint az a megfigyelt tény, hogy a gyermekes férfi gondozottak nagyobb hányada lakott a szociális intézetben való elhelyezése előtt egyedül vagy idegenekkel, mint a gyermekes nőknek, arra enged következtetni, hogy a gyermekek ritkábban veszik magukhoz megrokkant apjukat, mint anyjukat. Megállapítható volt továbbá, hogy a gondozott gyermekes nőket szignifikánsan magasabb arányban látogatták gyermekeik a vizsgált időszakban, mint a gyermekes férfiakat, ami arra mutat, hogy a felnőtt gyermekeket nagyobb arányban fűzik erősebb érzelmi kapcsolatok időskorú anyjukhoz, mint apjukhoz.

A hozzászólás kitért a gondozottak napi aktivitásának kérdésére is, és megállapította, hogy a szociális intézetekben jelenleg kevés lehetőség van az öregek aktivizálására és csak ritkán sikerült megfelelő teret biztosítani tevékenységi vágyuknak. Ennek hiányában és az intézetekre jellemző kórházi fegyelem mellett, még a mozgásképes és szellemileg élelenebb gondozottak is fokozatosan apatikussá válnak. Ezért, bár a közvetlen feladatok inkább az intézetek férőhelyeinek bővítésével kapcsolatosak, mégis már most igyekeznünk kell megteremtteni a tudományos előfeltételeit annak, hogy az intézeteket egy későbbi időpontban az öregek valódi otthonaivá alakíthassuk át.

Cs-Sz. L.

VII МЕЖДУНАРОДНЫЙ КОНГРЕСС ПО ГЕРОНТОЛОГИИ. Международный Геронтологический Союз имел свой VII Международный Конгресс в Вьене с 26 июня по 2 июля 1966 года. На съезде присутствовало 1286 участников из 44 стран. В общей сложности обсудили 1020 ранее направленных докладов, из этих некоторые выделенные доклады зачитались на пленарных заседаниях, большинство их — на заседаниях секций, проводившихся одновременно в 11 залах. Большинство лекции занималось проблемой старения или с биологической, или с медицинской точки зрения, но ряд очерков трактовал явление старения также и с точки зрения психологии, демографии, социологии, социальной политики и общей методологии исследования. Вступительную лекцию зачитал профессор *Фридрих Верзар* о настоящем и будущем геронтологии, а в ходе последующих заседаний выступали такие признанные представители геронтологической литературы, как *И. Э. Биррэн*, из области биологии, *Х. Хофф*, из области психиатрии, *М. Ф. Клемент*, из области психологии, *П. Пайа*, из области демографии, *П. Таинсид*, из области социологии.

На конгрессе принимал участие *д-р Эгон Сабади*, заместитель председателя ЦСУ, секретарь Демографической Комиссии Венгерской Академии Наук и *Ласло Чех-Сомбат*, заместитель начальника отдела ЦСУ.

На проведенном 30-го июня заседании Секции психологических и общественных наук VII Международного Конгресса по геронтологии имелся на повестке дня очерк *д-ра Эгона Сабади* и *Ласло Чех-Сомбат*, озаглавленный «Демографические и общественные специфические черты лиц, обслуживаемых в венгерских социальных учреждениях». Очерк дает короткий обзор тех, имевших место в XX веке, демографических и общественных изменений, которые сделали содержание и обеспечение старых важной всеобщественной задачей, а потом, на основе итогов проведенного Центральным Статистическим Управлением в апреле 1965 года обследования, занимался демографическими и общественными особенностями лиц, обслуживаемых в социальных учреждениях, и теми причинами, которые играют наиболее важную роль при помещении лиц в социальных учреждениях. Очерк с помощью стандартизации показателей частоты выявил, что с точки зрения помещения лиц в социальных учреждениях самые значительные разницы возникают на основе семейного состояния старых, они являются большими, чем разницы в возрасте. Стандартизированный по полу и возрасту показатель частоты в отношении неженатых и несостоявших в браке женщин в 22 раза больше, чем коэффициент в отношении брачных лиц, а напротив, самая большая разница между возрастными группами (разница между стандартизированными показателями 60—64-летних и 85-летних и более старых возрастных групп) является пятинадцатикратной.

Дополнительное выступление, произнесенное при обсуждении очерка, выдвинул проблему отношений между обеспечиваемыми лицами и их детьми. Данные показывают, что приблизительно только одна четверть обеспечиваемых пожилых лиц имеет детей. Удельный вес лиц, имеющих детей, является значительно более высоким в случае женатых, овдовевших и разведенных мужчин, чем в случае женщин соответствующего семейного состояния. Это и тот наблюдавшийся факт, что больший удельный вес обеспечиваемых имеющих детей мужчин проживали до их помещения в социальных учреждениях одиноко или у чужих, чем в случае имеющих детей женщин, разрешает сделать вывод о том, что дети реже принимают к себе ставших инвалидами отцов, чем матерей. Далее, можно было установить, что обеспечиваемые имеющие детей женщины значительно чаще посещались детьми в обследованный период, чем имеющие детей мужчины, что указывает на то, что взрослые дети большей частью связаны с матерью, чем с отцами сильными эмоциональными нитями.

Выступление остановилось также и на ежедневной активности обеспечиваемых лиц и установило, что в социальных учреждениях в настоящее время имеется мало возможностей для активизации старых и только редко удавалось обеспечить соответствующую возможность для их желаний действовать. В отсутствие такой возможности и при дисциплине больницы, характеризующей эти учреждения, даже способные двигаться и интеллектуально более живые обеспечиваемые лица становятся все более и более апатичными. Поэтому хотя непосредственные задачи связаны скорее с увеличением количества мест, уже теперь следует стремиться к созданию научных предпосылок того, чтобы однажды старые люди могли чувствовать себя в этих учреждениях так, как у себя дома.

THE 7th INTERNATIONAL GERONTOLOGICAL CONGRESS. The International Gerontological Association held its 7th International Congress in Vienna from June 26 to July 2, 1966. The Congress was attended by 1286 participants from 44 countries. 1020 papers sent in were discussed all in all; from among them some were read at the Plenary Session, most, however, were discussed at the sessions of the Section which took place in 11 halls simultaneously. Most papers dealt with the problems of ageing from the biological and medical points of view, but numerous papers were concerned with ageing also from the point of view of psychology, demography, sociology, social policy and the general methodology of research. The opening lecture on the present and future of gerontology was delivered by Professor *Frigyes Verzár*; at the subsequent sessions such prominent representatives of gerontology as *J. E. Birren*, biologist, *H. Hoff*, psychiatrist, *M. F. Clement*, psychologist, *P. Paillat*, demographer, *P. Townsend*, sociologist, contributed to the discussion.

The Congress was attended by *Dr. Egon Szabady*, Deputy President of the Central Statistical Office, Secretary of the Demographic Committee of the Hungarian Academy of Sciences, and by *László Cseh-Szombathy*, Deputy Chief of Section of the Central Statistical Office.

The discussion of the paper "The demographic and social characteristics of the persons cared in social homes in Hungary", prepared by *Dr. Egon Szabady* and *László Cseh-Szombathy*, was put on the agenda of the session of the Section for Psychologic and Social Sciences of the 7th International Gerontological Congress, held on June 30, 1966. The paper gives a short survey of the demographic and social changes of the 20th century which have made it an important task of the whole society to support and to care the old-aged. Then, on basis of the results of a survey performed by the Central Statistical Office in April, 1965, it deals also with the demographic and social characteristics of the persons cared in social homes as well as with the main causes of their sending in social homes. By standardizing the frequency indicators the paper shows that from the point of view of being sent in social homes the greatest differences could be registered in the marital status of the old-aged, which surpassed the differences by age. The frequency indicator of the persons cared among the unmarried and single population (standardized by sex and age) was the 22-fold of the proportion to be experienced among the married, whereas the greatest difference among the age groups (i. e. the difference between the standardized indicators of the 60—64 year old and the 85 year old and older age groups) was 15-fold.

The additional contribution made at the discussion of the paper raised also the problem of the relation of the persons cared to their children. The data show that only one quarter of the old persons cared had a child. The proportion of those with a child was signi-

ificantly higher among the married, widowed and divorced men, cared in social homes, than among the women cared with the corresponding marital status. This figure as well as the fact that the proportion of men with child, living alone or with strangers before being sent in a social home, was greater than that of women with child, allows to draw the conclusion that children live together rather with their invalid mother than with their father. Further it could be stated that the women with child were visited by their children much more frequently than the men with child. This circumstance shows that a greater proportion of grown up children has a strong emotional attachment to their old mother than to their father.

The contribution dealt also with the problem of the daily employment of the persons cared, stating that at present there is only little possibility to employ the old-aged and a proper field of activity can be ensured to them only seldom. For lack of activity and under the hospital-like discipline of the social homes even the persons cared who are able to move and are mentally vivid, become gradually apathetic. Consequently, although the next tasks relate more to the increase of the accomodation of the institutions, the scientific preconditions should be created already at present to make the institutions true homes of the old-aged in the future.